

УДК 378.147

Мар'яна Сідун,
старший викладач кафедри
англійської філології та методики
викладання іноземних мов
Мукачівського державного
університету

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІНОЗЕМНОЇ ЛЕКСИКИ

У статті автор визначила і дослідила проблему організації самостійної роботи студентів педагогічного профілю щодо вивчення професійно орієнтованої іноземної лексики. Обґрунтовується необхідність подальшої розробки шляхів досягнення ефективності засвоєння термінології в контексті європейської інтеграції вищої освіти України та переходу ВНЗ на кредитно-модульну систему оцінювання.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, професійно орієнтована лексика, позааудиторна робота, мотивація.

В статье автор определила и исследовала проблемы организации самостоятельной работы студентов педагогического профиля по изучению профессионально ориентированной иностранной лексики. Обосновывается необходимость дальнейшей разработки путей достижения эффективности усвоения терминологии в контексте европейской интеграции высшего образования Украины и перехода вузов на кредитно-модульную систему оценивания.

Ключевые слова: интерактивные методы обучения, профессионально ориентированная лексика, внеаудиторная работа, мотивация.

The author has identified and examined the problems of organization of independent work of students of pedagogical profile on studying professionally oriented foreign language. Substantiates the need further develop the ways to achieve efficiency of mastering the terminology in the context of European integration of higher education in Ukraine and the transition to higher education institutions and credit – a modular system of assessment.

Key words: interactive teaching methods, professionally oriented vocabulary, Field work, motivation.

Проблема ефективної організації іншомовної мовленнєвої діяльності під час позааудиторної роботи студентів вищих навчальних закладів з іноземної мови сьогодні є актуальною та, враховуючи подальшу перспективу інтеграції вищої освіти України в Європейський освітній простір відповідно до вимог Болонського процесу, потребує неабиякої уваги з боку наукової спільноти. При цьому передбачається скорочення аудиторного навантаження студентів і надання їм широкої автономії у навчанні. Це зумовлює необхідність посилення ефективності самостійної роботи студентів з вивчення іноземної мови для професійного спілкування.

Недосконалість володіння студентами прийомами самостійної роботи, невміння оптимально її організувати, обирати доцільні способи опанування навчального матеріалу зумовила актуальність дослідження проблеми організації самостійної роботи. Як свідчать результати проведеного нами опитування студентів 1-го курсу Мукачівського державного університету, лише 31 % з них вміють самостійно здобувати, обробляти й аналізувати автентичну інформацію професійного спрямування та порівнювати її з вивченим раніше, робити індивідуальні висновки, синтезуючи весь обсяг оперативної інформації. Відповідно до інших спостережень, 61 % студентів відчуває значні труднощі у вивченні іноземної мови, пов'язані з наданням їм більшої самостійності в пошуках джерел інформації. Однак, на наступних курсах кількість таких студентів суттєво не зменшується.

Слід звернути увагу на те, що проблеми визначення змісту самостійної роботи, шляхи підвищення її результативності та дослідження можливостей надання студентам самостійності у навчанні завжди були в полі зору методистів. Зокрема, проблеми організації самостійної роботи висвітлюються в працях І. О. Зимньої, В. О. Козакової, А. В. Конишевої, А. І. Родинко, Н. В. Ягельської, Л. В. Ягеніч та ін. Так, Н. В. Ягельська розглядає самостійну роботу студентів як форму організації і реалізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, яку спрямовує і контролює викладач або сам студент відповідно до програми навчання й індивідуальних потреб на аудиторних заняттях або в позааудиторний час, з метою оволодіння професійними знаннями, навичками й уміннями і самовдосконалення [8, с. 149].

В той же час, вказані автори фактично не досліджували самостійну роботу студентів з точки зору її можливостей щодо покращення знань іншомовної термінологічної лексики та навичок її використання.

Метою статті є удосконалення організації самостійної роботи студентів педагогічних спеціальностей щодо оволодіння професійно-орієнтованою лексикою, пошук нових форм і методів набуття ними вмінь використання іншомовної термінологічної лексики як в усному, так і в писемному мовленні.

У дослідженнях С. М. Кустовського підкреслюється, що самостійне

опрацювання навчального матеріалу має бути організовано з використанням різноманітних педагогічних методик і технологій: дидактичних ігор, кейс-методики, інтегрованого навчання, проблемного навчання, новітніх інформаційних технологій, технології навчання в малих групах, кооперативного навчання та широкого застосування технічних засобів навчання [4, с. 51]. Ми погоджуємося з думкою О. В. Малихіна, що успіх самостійного навчання залежить від низки психологічних факторів: мотивації навчальної діяльності, довільності пізнавальних процесів сприйняття, уваги, уявлення, пам'яті, мислення, наявності необхідних вольових якостей, а також інтелектуального розвитку. Серед провідних мотивів, які спонукають студентів займатися самостійною навчальною діяльністю, є такі: прагнення отримувати актуальну інформацію з новітніх джерел, яка не забезпечується у багатьох випадках тією навчальною літературою, що пропонується; прагнення більш вільно обирати зміст навчальної діяльності; бажання самостійно працювати над удосконаленням професійних якостей тощо [5, с. 109].

Визначальне значення для активізації самостійної пізнавальної діяльності студентів мають підручники та навчальні посібники, які повинні формувати правильне розуміння студентами необхідності самостійної роботи, визначати обсяг, структуру і зміст навчального матеріалу, який виноситься на самостійне вивчення, а також містити методичні рекомендації щодо організації виконання програми самостійної роботи, форми контролю і критеріїв її оцінювання [2, с. 159]. Вони активізують, стимулюють самостійну пізнавальну діяльність студентів за допомогою змісту текстового матеріалу (актуальність, науковість) і форми (проблемність завдань, оформлення тощо). Таким чином, виникає необхідність приділити увагу роботі по вдосконаленню навчальних посібників, методичних рекомендацій, вказівок, термінологічних словників з метою активізації самостійної роботи.

Успішному засвоєнню навчального матеріалу під час самостійної роботи студентів сприяють також і аудіовізуальні засоби навчання та виконання інтерактивних завдань через мережу Інтернет. Необхідно зазначити, що вже на етапі підготовки до аудиторних занять, коли студенти опрацьовують спеціальну літературу і збирають інформацію для подальшого спілкування, проявляється інтерактивний характер самостійної роботи. Викладач має підбирати нестандартні завдання з метою створення передумов для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів і надихати їх на виконання таких завдань поза аудиторією. Не викликає сумніву той факт, що творчі завдання допомагають розкрити приховані можливості студентів для досягнення успіху у вивченні навчального матеріалу. Ми підтримуємо твердження Н.В. Анікеєнко про те, що з метою продовження і поглиблення вивченого в аудиторії студентам можна пропонувати виконувати такі завдання:

переклад додаткових текстів за профілем майбутньої спеціальності і виконання різних видів вправ; пошук інформації з теми, яка вивчається, в Інтернеті; виконання спеціальних програм і тестів іноземною мовою на комп'ютері; прослуховування аудіотекстів і виконання завдань, які дають змогу виявити рівень розуміння прослуханого матеріалу (переказ, відповіді на питання та ін.); перегляд навчальних відеокaset та виконання вправ до них [1]. Заслуговує на увагу рекомендація щодо самостійного читання студентами наукового тексту з виходом в усне чи письмове мовлення; працювати зі словниками та іншою довідковою літературою [7, с. 301].

Під час організації самостійної роботи слід пам'ятати, що головною метою навчання іноземним мовам студентів педагогічних ВНЗ є формування та розвиток їх комунікативної культури і навчання практичному оволодінню іноземною мовою. Завдання викладача полягає у створенні умов для практичного оволодіння мовою у професійному спілкуванні майбутніх фахівців і у виборі таких методів навчання, які дозволили б кожному студенту проявити свою активність та творчість. Викладачеві також необхідно активізувати пізнавальну діяльність студента в процесі навчання іноземним мовам.

Використання комп'ютерних інформаційних технологій у організації самостійної роботи студентів є пріоритетним, оскільки це допомагає перетворити навчання іноземній мові у творчий процес і багато студентів починають розкриватися, перестають комплексувати і виявляють величезний інтерес до вивчення іноземної мови у руслі професійної освіти в позааудиторний час. Таким чином, комп'ютер постає у даному ракурсі найкращим «пасивним» помічником викладачеві у навчанні іноземній мові, мета якого – інтерактивне спілкування. Використання комп'ютерних технологій навчання в організації самостійної роботи студентів має значний мотиваційний потенціал, тому барвистість і захопливість комп'ютерних програм викликає величезний інтерес у студентів. Різноманітні інтерактивні форми роботи, тематичні ігри, конкурси наукових рефератів, складання вікторин, тестів дозволяють організувати цілеспрямовану мовленнєву практику студентів у різних формах і режимах роботи із застосуванням сучасних інформаційних технологій. Організована навчально-дослідницька діяльність студентів у процесі оволодіння іншомовним професійним спілкуванням передбачає підготовку студентами рефератів, написання наукових статей, тез, підготовку тестів, вікторин, творчих робіт, мультимедійних презентацій за професійним спрямуванням, що є логічним продовженням вивчення іноземної мови під час аудиторних занять.

Рівень інтерактивності самостійної роботи може бути підвищеним за рахунок використання новітніх інформаційних та телекомунікаційних технологій: телеконференцій, форумів, чатів, електронної пошти тощо. Студенти можуть спілкуватися в режимі on- або off-line. Телекомунікації

дозволяють студентам в індивідуальному темпі формувати і формулювати свої погляди, розвивати критичне мислення, порівнювати різноманітні явища, аналізувати та досліджувати поставлені завдання з різних точок зору тощо. Стає зрозумілим, що використання сучасних телекомунікаційних технологій сприяє підвищенню рівня інтерактивності у процесі навчання іншомовному мовленнєвому спілкуванню в професійному ракурсі.

Сучасне викладання іноземних мов у педагогічних ВНЗ покликане інтегрувати інформаційні технології у процес навчання так, щоб цей інструментарій сприяв реалізації прикладного характеру мови, а саме збагаченню професійного світогляду студентів через пошук, обробку й обмін іншомовною інформацією у позааудиторний час, коли іноземна мова стає не предметом навчання, а засобом отримання нової інформації.

Беззаперечним є також той факт, що під час самостійної роботи у студента виникає потреба у взаємодії з викладачем, наприклад, для отримання додаткового пояснення завдання чи консультації в разі виникнення певної проблеми, оскільки одним із обов'язків викладача є полегшувати студентам самостійну роботу [8, с. 96]. Якщо завдання для самостійної роботи мають груповий характер, то контроль і звіт про виконану студентами роботу мають бути суто індивідуальними [2, с. 159]. Тобто, звіт про виконання завдання може бути у формі тесту з фахової лексики, складання плану до прочитаного, переклад на рідну мову або підбір дефініцій за допомогою словника, але він без сумніву передбачає взаємодію між студентом і викладачем.

Крім іншого, слід зупинитися на організаційно-методичних і матеріально-технічних проблемах, які мають місце у вищій школі. Слід зазначити, що кількість аудиторних занять з іноземної мови для студентів педагогічних спеціальностей поступово зменшується та є недостатньою для ефективного засвоєння фахової лексики. Тому, вважаємо за потрібне збільшення годин навчального навантаження на консультації та передбачені програмами додаткові заняття (факультативи), таким чином створюючи належні умови для самостійної роботи, її більш ефективного контролю з боку викладача та надання фахової допомоги студентам із засвоєння іншомовної педагогічної термінології. Щодо матеріального забезпечення, то такі види діяльності, як презентація проектів або прослуховування відеозапису чи перегляд навчального відеофільму неможливі без спеціально обладнаних аудиторій, що, на жаль, є проблемою в багатьох ВНЗ. Хоча, в рамках переходу до кредитно-модульної системи оцінювання, все більше і більше ВНЗ переглядають і поповнюють свою матеріальну базу сучасними мультимедійними засобами, надаючи можливість своїм студентам одержувати високоякісну освіту, максимально наближену до європейського рівня.

Таким чином вдосконалення організації самостійної роботи

студентів з іноземної мови заслуговує на увагу як науковців, так і практиків для забезпечення інтелектуальної творчої діяльності студентів, підвищення їх мотивації до навчання та успішного засвоєння ними іноземної лексики професійного спрямування. Перспективою подальших досліджень є проблеми, пов'язані зі створенням спеціального методичного забезпечення для вдосконалення самостійної роботи студентів педагогічних спеціальностей з метою оволодіння ними іноземною лексикою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аникеенко Н. В. Самостоятельная работа студентов при кредитно-модульных технологиях обучения иностранным языкам / Н. В. Аникеенко // Міжнародний форум «Мовна освіта: шлях до євроінтеграції» : тези доповідей / за ред. С. Ю. Ніколаєвої, К. І. Онищенко. – К. : Ленвіт, 2005. – С. 130–132.
2. Дмитриев И. А. Самостоятельная работа студентов в контексте присоединения Украины к Болонскому процессу / И. А. Дмитриев., О. А. Солодовник // Сучасні технології підготовки фахівців в умовах подальшого розвитку вищої освіти України : матеріали міжнародної науково-методичної конференції. – Харків : ХНАДУ, 2005. – С. 158–159.
3. Кривчикова Г. Ф. Взаємоперевірка при інтерактивному навчанні іншомовного писемного мовлення / Г. Ф. Кривчикова // Вісник КНЛУ. Серія: Педагогіка та психологія. – 2004. – Вип. 7. – С. 120–125.
4. Кустовський С. М. Удосконалення самостійної навчальної діяльності майбутніх економістів: результати експериментальної перевірки авторської моделі / Кустовський С. М. // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2006. – № 6. – С. 48–53.
5. Малихін О. В. Психологічні основи організації самостійної навчальної діяльності студентів в умовах вищого педагогічного закладу освіти / О. В. Малихін // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наукових праць / за заг. ред. М. Б. Євтуха. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2006. – Вип. 31. – С. 104–111.
6. Родинко А. Н. Проблемные задания в контексте самостоятельной работы иностранных студентов при обучении их русскому языку / А. Н. Родинко // Сучасні технології підготовки фахівців в умовах подальшого розвитку вищої освіти країни : матеріали міжнародної науково-методичної конференції. – Харків : ХНАДУ, 2005. – С. 299–301.
7. Тарнопольский О. Б. Методика обучения английскому языку для делового общения : учебное пособие / О. Б. Тарнопольский, С. П. Кожушко. – К. : Ленвіт, 2004. – 192 с.
8. Ягельська Н. В. Зміст самостійної роботи майбутніх економістів у процесі оволодіння англійською мовою / Н. В. Ягельська // Вісник КНЛУ. Серія: Педагогіка та психологія. – 2006. – Вип. 10. – С. 148–154.